

“ЮЛИЯДА”

Книгата на Румяна Емануилиду за Юлия Огнянова излиза три десетилетия след фактическия “разгром” на бургаския театър от тоталитарната нормативна цензура. Червените идеологически цербери са еманация на едно подло, пошло и изюдено време, в което не само е било трудно да се прави театър, но и да се живее с чест и достойнство. Защото любимата хватка на властта е била опозоряването, моралната репресия, която е заместила физическото унищожаване след “историческия” априлски пленум през 1956г., когато начело на държавата се възкачва “човекът от народа”. Юлия Огнянова е част от митичната четворка режисьори /Леон Даниел, Вили Цанков, Методи Андонов,/ “разпределени” по това време в Бургас. Това творческо “заточение” обаче се оказва добра възможност за опита им да направят естетически пробив в закостенялата през култа към личността драматургическа практика, наситена с популистки клишета и фалш. Трудно е обаче да се каже за творческите личности по това време дали са си давали сметка, че “размразяването” на режима е лицемерно и подвеждащо и е “капан за бели мишки”. По свой си начин, чрез присъствието си и чрез атмосферата на добрата културна среда, в сценичните експериментаторство участват поетите Хр.Фотев, Ив. Теофилов, Ив. Радоев, както и Ив. Пейчев, най-вече с пиесата си “Всяка есенна вечер”, която е и режисьорския прощъпулник на Огнянова. Разбира се, няма театър без публика. Именно възпитаването на тази публика във възвишени чувства може да се каже е големият принос на Огнянова. Това обаче не става дидактически, а чрез умелото превъзпитаване на актьорския състав, който се дели на “млади” и “стари”/играещи според Станиславски/. Защото авангардният творчески акт е възможен само чрез съмишленици. Тук обаче трябва да се върнем на неясното понятие “публика”, като диалектично единство от разнообразни вкусове. Именно в изработването на новият сценичен език, разбираем и плашещ за някои, е големият принос на режисьорката. Въпреки че противниците и наблягат на неговата “неразбираемост” за масовия зрител – ударът е насочен подмолно в способността на театъра да казва иносказателно истини за съвременното. Това се получава най-вече в култовата пиеса на Бертолд Брехт “Майка Кураж и нейните деца” /през сезон 58/59г./. По това време Брехт минава за комунистически автор, който обаче не е храносмлял напълно социалистическия реализъм. Връзките му с интернационалното работническо движение обаче не са достатъчни, за да бъде поставян у нас свободно на българска сцена, още повече репертоарните планове на театрите са зорко следени от партийните театрални жреци, повечето на щат в Шесто управление на ДС, следящи дали постановките “възхваляват властта в достъпна за нея форма”, както и да правят списъци на забранени автори. В известен смисъл и Огнянова носи в биографията си такъв рудимент – сърцата жена, минала през месомелачките на шпицкомандите преди Девети септември, но инакомислеща, различна, трудна за претопяване в колективната “мъдрост” на художествените съвети и различните йерархични структури на тоталитарното общество. Усвояването у нас на брехтовата /немска/ театрална естетика е дълъг процес. Но именно Огнянова дръзва да прави това с хъс, контра каноните и партийните постулати. Радой Ралин написва реторична епиграма: Кога у нас ще поставят Брехт? Когато стане вехт. Въпросът е обаче е не само да се постави Брехт, а да се излъчи хуманистичното и антимиитаристко послание на неговата пиеса. Нещо, от което пропагандистите на мундщрованото комунистическо общество най се страхуват. Хладната и иронична дегероизацията на представител на “народните маси”, неговата морална убогост се наблюдава в образа на майка Кураж, чийто морална тъпотия е овенчана с търгашеството на псевдопатриотичната реторика. Още повече известно е, че Брехт е ратувал за един театър, които да изтръгва зрителя от унеса, от “вживяването”...

Жизнената пътека на Юлия Огнянова лъкатуши през различни български театри и житейски превратности – навсякъде обаче тя демонстрира характер и новаторски дух. Стреми се да разчупи догмите, да върне театъра към началата му. Неприкосновена територия на словото за човека и неговите истински проблеми.

В книгата, освен биографичните перипетии на Огнянова, изчерпателно и хронологично са изредени всички нейни постановки у нас и чужбина, както и актьорските постижения под нейно ръководство. Изказани са различни мнения на нейни почитатели и “ученици”. Изводът е един – Юлия Огнянова е една истинска школа за театър и пример за безкористно служене на Мелпомена. Мисля, че и това е основното послание на книгата на Емануилиду, книга от която можем да научим много за българския театър въобще.

Славена Иванова

